

DOMOVINA

Štev. 12.

V Ljubljani, 21. marca 1919.

Leto II.

Prestolni govor regenta Aleksandra

v narodnem predstavništvu dne 16. t. m.

GOSPODJE NARODNI PREDSTAVNIKI!

V imenu Njegovega Veličanstva našega kralja Petra I. pozdravljam Vas in u Vas ves naš narod, ki ga danes predstavljamo. Pozdravljam vse brate slavnega imena: srbskega, hrvatskega, slovenskega.

Z vsemi Vami delim neomejeno radost, da nam je Najvišja Previdnost dovolila doživeti dan, ko se prvič v svojem dolgem zgodovinskem življenju vzpenjamo tudi v svoji zavesti do sreče, da započnemo v enem samem državnem zboru, v enem samem narodnem predstavništvu kot nezavisni gospodarji svoje usode s plemenitim sodelovanjem krone in naroda delo v dobrobit naše lepe ujedinjene domovine in vseh njenih sinov in hčera.

Vekove smo bili razjedinjeni, ali ne od-tujeni; raztrgani z grobo silo ali pa z loka-vostjo imperijev Rima in Bizanta, Dunaja in Carigrada, ampak nikdar zlomljeni v duši smo čuvali verno sveto sporočilo naših pra-dečov. Na tej podlagi, izišli iz skupnega ko-rena, smo preživeli veke v težki zgodovini, pod raznovrstnimi vplivi; razvijali smo se, kakorkoli smo se mogli, in razvijali smo svoje jedinstvene in svoje posebne lastnosti, toda vedno smo dobro pamtili in znali, da smo bratje in jedno. Ko je napočil srečni dan, da je sovražnika pobila Moja junaška voj-ska, ki je po svojem sestavu že takrat bila slika narodnega jedinstva, skupno s sijajni-mi armadami naših zaveznikov in da je na krvavem svetovnem bojišču šinila tudi nam zgodovinska pravica, takrat se kakor veli-kan od Alp, do Balkana dvigne narod s tremi imeni, a z jedno željo, jedno misljo, jedno volje.

Z zadovoljstvom in z zahvalo omenjaj-mo tolmače te volje in izvršilce tega čina: odposlanstvo Narodnega Veča in odloke Voj-vodinske Narodne Skupščine za naš narod v prejšnji avstro - ogrski monarhiji, Narodno Skupščino kraljevine Srbije in Veliko Narod-no Skupščino Kraljevine Črne gore. Njihove odloke in Moj vladarski odziv so z neizmer-no radostjo sprejeli Sarajevo kakor Beograd, Zagreb kakor Novi Sad, Ljubljana in Ceti-nje, Split in Skoplje.

A še z mnogo več nego radostjo. Našo slogo so dokazali mir in dostojanstvo prebi-valstva za ves čas, od katerega naprej mu caruje svoboda do današnjega dne. Tako je to tudi moralo biti, četudi je naš narod moral in še mora IZDRŽATI TEŽKA IZKU-STVA, KER MU NA VEČ MESTIH KOMAJ OD SOVRAŽNIKA OSVOBOJENI NARODNI TERITORIJ DRŽI DRUG TUJEC. Če bi to bilo drugače, bi se bili mi pokazali manj dostojne onih dragocenih žrtev, prine-šenih na oltar osvobojenja in ujedinjenja.

Misel na te svete žrtve naj tudi nas in naše potomce spremlja pri vsakem delu in nas opominja, na ne krenemo nikdar s pra-vega pota. Ugasnili bodo vekovi in mi se ne bomo mogli oddolžiti onim vojskam naših ju-

nakov in mučnikov, ki so padli v brambi Domovine in ki so ostvarili njene velike mi-sli. Velike so in drage bile te žrtve. Hvala in slava vsem znanim in neznanim, ki so zasuli s svojimi svetimi grobovi naša brda in doline in pokrili s svojimi kostmi morske globine in bojišče širom celega sveta. Oni bodo učili tudi najpoznejše naše vnuke, kako je treba služiti domovini in kako se utisne velika doba v spomin ljudstva. Zajedno s spominom na njih je zarezana v Moje srce misel na vojskovodje, oficirje in vojake, vse zavezniške sile na kopnem in morju na našem Iztoku; ti so s premagovanjem samega sebe prenašali vse napore, dokler niso za-jedno z nami povrnili svetu svobodo, ki je bila ogrožena za nje in za nas. Slava tudi nepreglednim armadam njihovih vojnih dru-gov, velikemu zavetju ljudskih pravic in svobode, ki so človeštvu zagotovila ogrože-na prava neodvisnega življenja. Hvala vsem zavezniškim vladam in narodom, ki so viteš-ko stopili z nami v to zavezniško borbo in v njej zmagali.

Osnovano se nadajam, da bodo isto bri-go, ki so jo zavezniški stalno izkazovali Moji hrabri vojski, pokazali tudi pri svojih odločbah in na mirovnem kongresu narodu in zemlji, je to vojsko vzgojila in jo pokazala takšno, kakršna je. Ona ista neomajna vernost, ki nas je odlikovala v drugih izkušnjah in ki ni dopuščala, da nas svlada grenka sumnja in ledeni obup, mora biti jamstvo vsem, da bo v svojih pravičnih zahtevah uzadovoljena Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev na evropskem Iztoku vedno in jedini prvi čuvar interesov in načel pravice in svobode, ki so tako sveti velikim duhom zavezniških narodov.

In če smo tudi po ujedinjenju majhni v razmerju z veličino naših velikih zavezni-kov, verujemo da se NE BO PO TEM RAZ-MERJU MERILA VELIKOST NAŠE PRA-VICE. V tem uverjenju se upravičeno nade-jamo, da se nam ne bo odmerilo ono, KAKOR SE JE PO NEKI ZMEDENOSTI ALI POD PRITISKOM PROŠLOSTI ODLOČEVALO O NAS A BREZ NAS.

MI ne iščemo od nikogar nikakršnih žr-tev. Mi zahtevamo edino ono, kar bo prineslo dobro ne samo nam, nego tudi prestavnikom zvez okrog nas in kar bo nam in vsakemu drugemu prištedilo mnogo gorja in bodočim pokolenjem mnogo izkustva. Mi se nadajamo, da bodo naše plemenite zavezničke napram nam vodila samo načela, ki so jih v času, ko so se odločili za kongres, sami javno vnaprej proglasili in predpisali. Mi ne zahtevamo ni-česar, kar ni pravica, ker ne zahtevamo ni-česar kar bi nam bilo tuje. Mi hočemo, da se dopusti našim bratom in drugemu prebival-stvu, ki živi zajedno z njimi v naši narodni hiši, da sami slobodno odločijo o svoji usodi.

Gospoda narodni predstavniki!

Nadajam se, da bo tudi Narodno pred-stavništvo doprineslo, da se vprašanja naše

bodočnosti razpravijo na velikem kongresu na korist naše narodne stvari.

Mnogi in težki zadatki stoje pred Vami. Bodočnost pričakuje od Vas, da oprezno, am-pak brez obotavljanja pripravljate in izgra-jujete najpotrebnejše nam dele naše nove državne zgradbe; sedanjost nestrpljivo gleda v Vas, da zalečite težke rane, ki jih je je ne-prijatelj zadal in da počnete kar najbolj skoraj in nevzdržno z lomljenjem železnih okov, ki jih je tuji sistem še zapustil pri nas. Nadejam se, da boste v parlamentarnem soglasju z Mojo vlado složno in odlično svladali goleme težkoč, ki so se zvalile pred nas takoj pri vstopu v naše novo državno in narodno življenje. Nadejam se, da bo tudi v tem pogledu imelo Vaše delo velik pomen posebno ker bo v izobilju poslov, ki so doslej čakali na takšno Narodno predstavništvo.

Posebno naglašam nujnost potrebe, da se poljedelec po tisočletnem težkem života-renju oslobodi vezi, ki ga še sedaj delajo od-visnega od velikega lastnika zemlje, ki jo pa on obdeluje, in da postane gospodar grude, ki jo kvaši s svojim znojem. Bratsvo, ki nas spaja vse zajedno in družabna pravica, ki nas mora voditi, ter veliki državni interes, za katerega se moramo brigati, zahtevajo, da se te odločitve ne odlagajo. Tako isto, kakor je svobodni in gospodarsko samostalni seljak v Kraljevini Srbiji tako primerno razvil svojo društveno, vojaško in moralno silo, tako naj postane njegov brat širom celega kraljevstva v svoji sreči neomajni temelj, na katerem bo naša država brez škode pričakala in svladala vsako burjo časa in dogodkov, ki bi jih doživela v bodočnosti.

V istem smislu je potrebno, da se dose-danji plodovi notranjega razvoja, ki so Srbiji stekli zasluženi glas v celem našem narodu, čim prej presadijo na vso ostalo državno oblast z Začasno Ustavo, po kateri bomo vla-dali in upravljali, dokler ne bo Velika Na-rodna Skupščina kot ustavotvorno telo izde-lala končnih temeljnih zakonov našega Kraljevstva.

Briga za naše invalide in vojščake ne sme popustiti niti en hip ne pri Moji Vladi ne pri Vas. Tako sem prepričan.

Moja Vlada bo Vam, Gospoda poslanci, predložila v oceno in odobrenje tudi druge predloge, ki zahtevajo sedanjí trenutki, da se proučijo in uzakonijo, da bi se zemlja prej ko mogoče vzdignila, obnovila in za gospo-darstvo in kulturo osvobodila.

Naše primorje ostane naše!

Vznemirjajoča poročila prihajajo s pariške konference, ki si je nadela ime mirovne konference in obljubila mir, spravo in složno življenje med narodi. Sedaj pa naj bi bili ravno mi Slovenci oni, ki bi razmeroma največ izgubili, katerim bi bil zadan najljutejši udarec. Toliko je trpel slovenski narod skozi stoletja pod tujo pestjo, toliko žrtev je položil na žrtvenik za svobodo, sedaj pa naj bi bil ogoljufan in pritisnjen ob tla prav od iste strani, od katere je pričakoval svobodnega razvoja in v to svrhu krepke pomoči. Naše Primorje, Trst, Gorico, Istro, Reko, del Dalmacije da za vedno obdrži Lah! Večen, neizbrisljiv madež bi bil to za ono pravico, katere se je nam napovedovala s tako ble-

stečimi besedami, to bi bila v nebo kričoča krivica, proti kateri bi se uprl ves troimeni naš jugoslovanski narod kakor en mož. Ko je prišla vest, da je že skoro gotovo, da dobe Lah, našo Goriško, Istro, del Dalmacije in menda tudi del Kranjske, je zavrelo v naših dušah, kipele so in kot živi plameni svetega ogorčenja so se dvigali na dan svečani protesti in resne zaobljube, da ne bomo mirovali poprej, dokler ne bomo gospodarji na svoji zemlji. Samoodločbo narodov je proglasil Wilson in samoodločbe se držimo. Po njej hočemo imeti to, kar spada k nam, kar je naše. Nič tujega nočemo in tudi Lah naj ostane pri svojem. Jokali so primorski naši begunci, kakor mali otroci, ko so došle vesti iz Svice, da je Primorje izgubljeno za nas. Umevno. Mi ljubimo svojo zemljo, navezani smo na njo z vso svojo dušo, zato pa je tudi ne prepustimo tujim rokam. Naše Primorje mora ostati naše! To je naše geslo, za to gleslo gremo v boj.

Z naše vladne strani se je na ona vznemirjajoča poročila odgovorilo, da ni še nikakega uradnega tozadevnega obvestila, totej počakajmo! Tako čakamo in trepetamo trenotno, ali nas vse je prevzela le ena misel, le ena volja, da našega Primorja ne damo Lahu in resno svarimo mirovno konferenco v Parizu, naj tega ne stori, da bi Lahu odstopila najdragocenejši del našega sveta, kajti v takem slučaju bi pariški diplomatje zasadili kali velike bodoče vojne ob Adriji. Mi pa hočemo poštenega sporazuma in mirnega prijateljskega sosedstva. Od mirovne konference je torej odvisno, kako bo ob Adriji, ali razvoj prometa pospešujoče tekovanje ali srd in sovraštvo, ki vodita do nove vojne. Prišel je Wilson zopet v Pariz. Lah so bili porabili njegovo odsotnost in so pridno pletli intrige na intrige in kakor vse kaže, so precej premetili svoje zaveznike, ki tudi potrebujejo laško pomoč pri uveljavljanju svojih zahtev. Ali obvelja sedaj trezna in pametna Wilsonova beseda, ali podleže končno tudi Wilson s svojimi pravičnimi točkami krivičnim sklepom mirovne konference? Te dni bomo slišali odločitev. Ali radost in priprava za mirno življenje ali ogorčenje in priprava za boj za to, kar je naše! Prihodnji dnevi bodo zgodovinski in odločilni. V najvažnejših trenutkih naše

jugoslovanske zgodovine živimo. Pokažimo, da smo zrel narod, ki hoče živeti in se nikdar ne uda krivici!

J. D. S.

(Konec.)

Iz govora ministra dr. Kramerja na Sarajevskem sestanku JDS.

Moj predgovornik je razvil one velike misli, ki nas morajo voditi, ako hočemo ustvariti jedno državo, v kateri bi naš narod bival v duhu pravega političnega demokratizma, socialne pravičnosti in kulturnega napredka. Razven tega pa moramo pripraviti ustavo, da uredimo organizacijo države, kajti ta organizacija bo temelj za ves naš bodoči in kulturni temeljni razvoj. Globoko sem uverjen, da mora biti ta država monarhična in da naj ji stoji na čelu ona dinastija, katere glavar se je pred mnogo leti boril v Bosni kot revolucionar za narodna prava in ki je zbral okrog sebe za narodno borbo srbske junake, ki so mu verno služili. Izbrali smo monarhijo iz globokega prepričanja, da je to edina možnost mirne in brze konsolidacije našega naroda. Toda monarhija je samo forma in od tega, ali odgovarja sodobnim potrebam, je odvisno, kakšen bo naš razvoj. Kralj mora biti po volji naroda, monarhična država biti država popolne demokracije, država, v kateri izvršuje kralj voljo naroda. Vlada naroda, res publica, mora biti izražena v tem zmislu, da izbira narod svoje zastopnike na temelju svobode in pravice in da tako sestavi parlament jedinstvene narodne volje in državne politike. To državo treba urediti in ji dati vse garancije za razvoj slobodščin, vse one garancije, ki so se do vrhunca razvile pri zapadnih narodih. Naša nova država Srbov, Hrvatov in Slovencev mora dati popolno svobodo mišljenja, besede in organizacije. Dati mora narodu prilike in sredstev, da direktno sodeluje pri ustvarje-

nju in upravljanju države. Postaviti se mora na temelj široke samouprave.

Ako bodo v naši ustavotvorni skupščini zastopniki iz večine naroda in ako se bo, iz volje naroda položil temeljni kamen državne organizacije, potem bo konstituanta izraz narodne volje in porok srečne bodočnosti. Ako gledamo na zgodovino in ako dovolimo, da se v narodu pojavijo federalisti in separatisti elementi in ako e ne ujedini v čvrsto četo proti sovražnikom države, se bojim, da bo naša konstituanta imela veliko težav, ki niso niti potrebne, niti koristne. Vsi oni člani kabineta, ki jim je poverjena naloga, da pripravijo gradivo za konstituanto, imajo dolžnost, da pozivajo na delo vse one, ki imajo pravega zmisla za organizacijo naše države. Naš položaj v Evropi je danes jako težak. Naša bodočnost v svetu bo samo takrat lepa, ako zgradimo svoj dom tako, da bo vladala svoboda v duhu demokratizma, socialne pravičnosti in skrbi za prave narodne interese vseh slojev.

Še to moram povedati: ujediniti moramo svoje sile Slovinci, Hrvati in Srbi vseh veroizpovedanj, katoliki, pravoslavni, muslimani, za jedno veliko idejo, za državno idejo, in v zmlu te državne ideje vršimo svojo dolžnost in da ustvarimo organizacijo za pozitivno delo in za borbo proti vsemu onemu, kar državi škoduje.

Pri pripravah za ustanovitev jedotne in velike demokratične stranke, moram ponovno naglašati, da stojimo in hočemo ostati na programu socialne pravičnosti in demokratične svobode. Iskreno pozdravljam, da ni med nami v tem oziru nobenega dvoma in nesoglasja, in ponavljam, da želimo mi Slovinci, demokrati in naprednjaki in da zahtevamo od Hrvatov in Srbov, da se vsi skupaj zjedini v velikem delu za osvobojenje, za ujedinenje in za hitri in veliki napredek naše skupne države in jedinstvenega kraljestva Slovencev, Hrvatov in Srbov.

Dr. I. L.:

Iz „Knjige spominov“.

Predgovor

Prva poglavja teh spominov so pisana v taboru Mittergrabner na Niž. Avstrijskem, spomladi l. 1916. Pisal sem jih ob svoji postelji v onih dneh polnih nad in pričakovanja, ko so onemogli nemški napadi pred Verdunom in se je nam zdelo, da nastaja v svetovni borbi velik preobrat. Pisal sem, kakor sem se spominjal. Skrival sem svoje zapiske v postelji in sem jih pri svojem odhodu srečno rešil. Podajam jih tu neizpremenjene.

1. Pred zgodovinkim dnevom.

»Jutri bo 20. september.«

Sedela sva s tovarišem v mali sobi starega ljubljanskega magistrata v prvem nadstropju. Na hodniku so čakale ženske. Ura je kazala pol poldne in bilo jih je še polno. Tako je bilo dan na dan, odkar se je začela vojna. Pisal sem v oddelku za podporo žen, katerih možje so bili poklicani pod orožje. Prišel sem v ta oddelek tretji dan po začetku vojne. Delo je bilo zanimivo. Pokazalo se je takoj, da se poleg zunanje vojne začenja tudi težka notranja vojna, boj za kruh. Vpoklicani so bili možje delavci, gospodarji, obrtniki — in cela družina je ostala brez dohodkov. Mnogo družin je živelo od tega, kar je koncem tedna prinesel domov oče-gospodar. Sedaj je oče odšel — in beda je zazijala nasproti. Ženske so jokale. Komisija ni mogla vseh prošenj hkrati rešiti — treba je bilo čakati. Prešel je teden in ni bilo niti za služka niti podpore. Počasi je nastal red in ženske so hodile z radostnimi obrazi sporo-

čat, da so podporo že dobile. Podpora je znašala za ženo K 114, za otroke pod osmim letom polovico. Kjer je bila družina obilna — je bila tudi svota precej visoka — in živelo bi se bilo za silo, da ni nastala draginja. Pri tožb in težav je bilo dovolj. Nekaterje ženske niso mogle dobiti potrebnih dokazov — in podpora se je zakasnila. Nastalo je vprašanje, kako bo s podporo »ogrskih državljanov«. Žene brivskih mojstrov so morale zapreti svoje salone, in ker so bili brivci večinoma iz druge »državne polovice«, — so morale čakati »nadaljnih ukrepov«. Nova težava je nastala z nezakonskimi materami. Kako bo z njimi, kako bo z otroki? Vse to je bilo treba rešiti. Zgodilo se je, da so dobili podporo ljudje, ki so imeli vsega dovolj — mnogi drugi, ki so bili potrebni, so dobili komaj za prsto življenje. Tako je imel oddelek mnogo dela. V teku treh mesecev sem videl vso vojno od te strani.

Kadar smo imeli kak prost trenutek, smo odhiteli v kako pisarno, odkoder se je videlo na ulico. Tam zunaj je divjala druga vojna. Ulice so bile polne vojakov — vse je hitelo, begalo; ljudje so hiteli v prodajalne, v gostilne, v kasarne in potem naprej, naprej. Kmalu je zmanjkalo oblek. Videli smo vojake v vojaški opravi s slamnikom na glavi, vojake brez pušk, brez kap, brez pasov. Na poti proti strelišču so se pogosto videli oddelki v polcivilni obleki. Mesto, ki je bilo prve dni v začetku vojne tako oživljeno, se je počasi pomirilo. Vojna je divjala tam daleč na meji in za mejami države. Čakali smo nestrpnost časopisov, da nam prinese novih vesti; vsak dan so se raznašale fantastične novice, ki so se šepetaje širile med ljudi in se primerjale z uradnimi poročili. Pred vratmi magistrata pa so stale ženske in so čitale bele liste, ki so bili nabiti na ploščah: bile so

»liste izgub«, »liste padlih« in one so s strahom iskale na njih imena svojih dragih.

»Jutri bo torej 20. september«. Skoraj dva meseca vojna — in še nikake odločitve. Kdo bi si mislil. Preje smo bili mnenja, da mora biti v dveh mesecih vse končano. In sedaj! Ni še konca. Toda vse kaže, da se bližajo odločilni trenutki. V začetku septembra so začeli po Ljubljani govoriti, da je padel Lvov. Vzeli smo v roke zemljevide in razne liste in vse je kazalo, da je to mogoče. Od nekod z bojišča je prišlo pismo, da je Aufferberg pri Krasniku izgubil za milijon provijanta. Javna skrivnost je bila, da je naše desno krilo v Galiciji popolnoma razbito. Neke nedelje so se pripeljali vlaki z ranjenci iz Galicije. Ljudje so hiteli v vojaško bolnico. Vojaki so jim pripovedovali o Przemyslanih, Ravi Ruski, Nowem Miastu. Vse se je pokazalo v novi luči. Rusi grede naprej. Pri Przemyslu je bil grozen boj. Przemysl obkoljen — Sanok, Rzeszow in druga mesta zavzeta. Iz Černovic nikakih poročil. Kmalu se je začelo govoriti o Krakovu. Drugi so pripovedovali, da so Rusi v Marmaroš Sigetu in da pojdejo naprej proti Srbiji. V Srbiji je bil položaj nejasen: naenkrat smo čitali, da so Srbi v Slavoniji. Listi so prinesli slavospeve, da je bila pri Rumi razbita timoška divizija — v resnici so bili tam četaši. »Slov. Narod« je prinesel brzojavko, da so Srbi streljali v Vukovar — in je bil konfisciran. Toda cenzura ni mogla prikriti, da stoji vzhodna fronta slabo za nas: Kazalo se je to iz pisem, iz poročil, iz zemljevidov. Zato je bilo na zahodu slabše. Nemci so hiteli nad Pariz. Vsak dan so bila v listih poročila o nemških zmagah. Malodušnih ljudi se je polotil obup, optimisti so upali . . .

(Dalje prih.)

Grozodejstva a stro-ogrške armade v Srbiji.

(Konec.)

Eno žrtev sem videl v šabački bolnici. Bil je to mlad cigan, ki so ga silili žandarji, da izpove oziroma prizna krivdo. Ker ni tega hotel, so ga pretepli, da je bil ves črn in prebit in več mestih. Ponekod so po takem mučenju zavili še ljudje v rjuho, ki je bila namočena v jesih. S takim lepim početjem se je hvalil meseca septembra neki slovenski oficir, za kar sem pripravljen vsak dan priseči in imam tudi dva svedoka gg. M. K. in J. B. Ta naš lepi rojak je izropal v Šabcu neki siromašni ženi vse stanovanje. Doletela ga bode zaslužena kazen, kakor vse enake lopove, ki so nam kradli v tujini pošteno in dobro slovensko ime. Meni so servirali Srbi vsaki dan vsaj trikrat tega človeka rekoč: »lepega rojaka imate tu, lahko ste ponosni nanj.«

Dobro je pa, da nismo imeli v Srbiji dosti takih »predteljev« slovenske narodnosti. Vsi drugi ariši so bili res fantje na svojih mestih, ki stopijo lahko danes zopet brez strahu in sramu pred ondotno ljudstvo ter mu stisnejo roko pošteno zroč v oko.

Jaz imam danes dovolj pisemenih dokazov hvaležnosti, ki mi jo izkazujejo dobri Srbi, katerim sem olajšal marsikatero grenko uro.

Med žandarske »specijalitete« spada tudi še ena stvar. Kogar so imeli gospoda »na piki«, so ga večkrat povabili na izpraševanje. Poznam slučaje, ko so popolnoma nedolžne ljudi aretirali in jih na potu do žandarskih prostorov kratkomalo postrelili. Nato so javili poveljstvu, da jim je ubežal ta in ta ter da so ga kot begunca ustrelili. Zdravniško raztelesenje je namreč dokazalo, da je bila vsaka izmed teh nedolžnih žrtev ustreljena v hrbet ali glavo od zadaj.

V Zminjaku je rogovili znani strašni žandar Grčki. Bil je to ogrski cigan in je prišel menda zaradi svojega divjanja do stražmeštra. Ta človek se je napil pred službo ali v službi sladke srbske slivovke in potem je divjal kakor zverina. Nekoč sva se peljala s praporščakom R. skozi vas in videla, kako je ta divjak skakal po neki ženi, ker mu ni baje dostojno odgovarjala.

Cigan je hotel na mestu utajiti svoje počenjanje in celo svojo objokano žrtev silil, da bi pričala proti sami sebi.

V tem divjanju so se pa zlasti odlikovali madžarski žandarji, pri katerih se opravi vse le z bikovko.

Na poveljstvo je prihajalo nešteto pritožb, ki so pa romale vse v koš, ali pa bili tisti, ki so se pritožili, kaznovani — to se pravi tepeni.

Zato ni čuda, da so se hajduki maščevali le nad žandarji. Znani hajduk Ivan Gojković iz Zminjaka je postal le zaradi žandarskih nečloveških dejanj hajduk in ubil 2 žandarja. Eden teh je bil preoblečen kot italijanski vjetnik, da bi ga ljudje ne spoznali, ko je iskal po zminjaških šumah hajduke. Nato je dal zapreti naš dični rojak Gojkovićevo ženo in deco in odpeljati v Beograd v trdnjavski zapor na Kalimegdanu.

O usodi teh žrtev mi ni ničesar več znane. Pač pa vem, da se je takoj po umiku avstro-ogrške vojske pojavil s srpskimi komitami Gojković v Mitrovici. In kdor pozna maščevalnost srpskih hajdukov, naj se ne čudi, če bi slišal lepega dne, da je pred pošto opoldne razparal Gojković gospodu K. treh in se s tem osvetil za storj. krivico. Mogoče bode zanimalo čitatelje, kaj je vse počenjal hajduk Gojković, na katerega glavo je razpisala avstro-ogrška vojna oblast 15.000 kron.

Razpisano nagrado bi morala plačati tista vas, blizu katere ali v kateri bi bil vjet. Na ta način je lahko razpisovati milijonske nagrade. Eden padlih orožnikov je bil žrtev svoje lakomnosti, ker je mislil zaslužiti z Gojkovićevo glavo 15.000 kron, pa je obrnila usoda tako, da je pustil Gojkoviću svojo.

Ivan Gojković je pil nekoč kot neznan gost v bosanski vasi ob Drini s tamošnjimi financarji, ki so že čuli o raznih njegovih de-

lih. Dajal je za pijačo in ko so postali gostje vrtoglavji, je izginil. Pospravljajoči krčmar je našel pod krožnikom listek, kjer je bilo napisano, da je tam jedel Gojković. Vse je planilo pokonci in hitelo za hajdukom. Bog zna, kje je že bil ta čas? Gospodu Juliusu Šalgo, komandantu v Bogatiću je pisal, da bo vrgel bombo v sobo. Takoj drugi dan so obijali zaklopnice pri stanovanju s pločevino. Podvojene straže so potem stale v bližini stanovanja in čakale na Ivana...

Nekoč je nesel v Šabac gos na prodaj. Pri vходу mesta ga vpraša žandar koliko zahteva za njo.

Gojković zahteva »jedan zeksar« in se naredi kakor da je neumen. Žandar potegne denarnico iz žepa in mu da dvajsetico. »Hvala gospodine,« reče Gojković in izgine. Žandar nese domov gos in ko se žival malo razprostre krila, pade listek izpod njih. — Tam je stalo: »Poceni si kupil, ali drago te bode veljalo.«

Po takih in sličnih epizodah je postal Gojković slaven in pojavili so se navadni lopovi, ki so potem kradli in ropali na njegov račun, ali pa pisali v njegovem imenu grozilna pisma.

Slovenskega orožnika sem videl le enega v Srbiji, o katerem pa moram povedati na čast njegovemu stanu in rodu, da je bil inteligenčen in pošten človek. Čudno to ni, ker pri nas so orožniki po večini res taki in jih z madžarskimi niti od daleč ne moremo primerjati.

S tem je zaključeno najstrašnejše poglavje avstro-ogrške kulture v Srbiji.

Prepričan pa sem, da se bodo vsa grozodejstva maščevala, če ne na razbojnikih samih, pa na njihovih potomcih, kajti nemože je, da bi se te vnebovpijoče krvave krivice pozabile.

Bolgari pa so v marsikaterem oziru še prekašali madžarske divjake, s katerimi so v krvnem sorodstvu. Kajti Bolgari so mongolsko pleme kakor na pr. Madžari, samo da govore slovansko narečje.

Izdajstvo, ki so ga izvršili l. 1915. bi zaslužilo stoletno pokoro. Prelite bi bilo mnogo manj krvi in mi bi bili svobodni že od l. 1915.

Dr. J. L.:

Reforma kmečkega šolstva.

V najožji zvezi z vprašanjem naše bodočnosti je naše šolstvo. Kakršna šola — takšen narod, kakršna vzgoja — takšen narod. Zato moramo sedaj ob začetku našega novega življenja vsi skupaj delati na to, da si ustvarimo šolo, ki bo za vselej dobra podlaga našega narodnega, kulturnega in gospodarskega razvoja. K temu delu niso poklicani samo učitelji in vzgojitelji, ne samo vlada in uradi, ampak pred vsem ljudstvo in njega zastopniki.

Bili so časi, ko se je kmet branil šole. Mislil je, da mu oni čas, kar ga njegov otrok porabi za šolo, pride v škodo pri njegovem gospodarstvu. Do danes so se hvala Bogu nazori v tem oziru popolnoma spremenili — naš človek danes dobro ve, da je šola zakladi, iz katerega črpa svoje blagostanje. Ako je nevednost najdražja stvar na svetu, potem je šola — tudi najdražja šola — najcenejša stvar, ker je šola prvo, glavno in edino sredstvo proti nevednosti.

Naš narod je od narave tako obdarjen, da ga občudujejo vsi, ki so ga videli in поблиže spoznali. Ni pol zaman že naš Vodnik:

Za uk si prebrisane glave,

pa čedne in trdne postave,

išče te sreča, um ti je dan,

našel jo bodeš, če nisi zaspan.

Mi smo naravno talentiran narod. Naši dedje so zasedli zemljo, ki ni rodila sama od sebe — treba je bilo trdega dela predno se je na bivših goščavah razprostiralo plodnosno polje. Naši dedje so zasedli kraje, ki so bili od vsega začetka izpostavljeni napadom od severa in juga, ker je tu vodila naravna pot iz Italije proti severu: Zato je ta narod preživel vse svoje življenje v boju za pest svoje zemlje, in v tem boju se je vzga-

jal, učil in utrdil. Naši dedje so zasedli zemljo od Alp do morja, najvažnejši del ob gorenji Adriji in so čuvali to last z vsemi silami svojih rok in svojega uma. Zato je naravni položaj vzgojil v naših sinovih ono »prebrisano glavo«, ono zmožnost, da znamo porabiti vse v boju za svojo domačo grudo.

Toda danes nas obdaja nov svet, svet industrije, velikih podjetij in modernega gospodarstva in če hočemo v njem vzdržati, je treba, da si osvojimo vse, kar more pospeševati naš boj za gospodarski obstanek. Tu mora naša bodoča šola izvršiti svojo dolžnost. To šola je treba sedaj ustanoviti novim razmeram primerno.

Ko so za časa Marije Terezije z Dunaja vprašali na Kranjsko — ali naj se ustanovi ljudska šola — se je glasilo večina odgovorov: ne. Gospoda in duhovščina so se izrazili po večini, da je šola za kmeta nepotrebna stvar. Vlada pa je stala na tem, da je šola v korist državi, češ: čim boljše bo gospodaril kmet, tem bogatejša bo država. Tako je nastala takrat državna ljudska šola. Danes pa imamo narodno šolo in lahko rečemo: čim boljše bo gospodaril kmet, tem bogatejši bo narod. In komu v prid bo to narodno bogastvo, ako zopet ne kmetu, ki tvori njegov temelj. Zato je treba, da se postavi naše šolstvo v službo narodnega gospodarstva.

S tem pa nečem vzeti šolstvu njegov prvotni namen: da stoji v službi kulture in prosvete. To je prvi namen narodne šole. Vzgojati človeka, dobrega, pravega slovenskega človeka, to bodi namen naše prve narodne šole.

Poleg te narodne šole pa naj se razvije strokovno šolstvo, ki služi za praktično izobrazbo vseh slojev našega naroda.

Zato pozdravljamo delo našega vrliga slov. učiteljstva, ki je v tem važnem času izdalo »Načrt«, kako naj preuredimo naše šolstvo.

Po tem načrtu bi imeli:

1. Narodno šolstvo.

2. Višje narodno šolstvo, t. j. narodno šolstvo je dosedanja ljudska šola, ki se naj začne s 7 letom in obsega v splošnem 5 razredov, oziroma 4 in 2 letnika praktične izobrazbe. Ta šola služi splošni narodni izobrazbi.

Poleg tega pa naj se osnuje t. zv. višje narodno šolstvo t. j. praktična šola za posamezne stanove (trgovski, obrtni, kmetijski). Doslej smo imeli namesto tega t. zv. meščanske šole in t. zv. nadaljevalno šolo. Vse to je bilo le slabo nadomestilo za pravo strokovno šolo. Narodno višje šolstvo ima torej namen nuditi posameznim stanovom specialno izobrazbo »oziraje se na potrebe državljanskega življenja, kakor tudi nuditi priprave za studij na raznih strokovnih šolah.«

»Zato stopa v teh šolah poleg stvarno-formalnega pouka v ospredje pouk v realjah kot strokah«, tako pravi § 15. »Načrta«.

To se pravi: te višje narodne šole naj služijo posameznim stanovom. Dočim bi trgovska in obrtna stroka dobili prednost v mestih — bi bilo treba po deželi dobrih kmečkih šol.

Danes imamo tri kmetijske šole na Slovenskem: na Grmu, pri Sv. Jurju ob južni železnici in eno na Goriškem. Poslej bi bilo primerno tako: 1. Že naša narodna šola mora na deželi podajati poleg splošne izobrazbe glavno praktično izobrazbo za hišo in dom. Zato je treba, da se v tem smislu izpopolni izobrazba učiteljskih kandidatov.

2. V vseh središčih naj se poleg narodne šole ustvari višja narodna šola za kmetijstvo. Tu naj se poleg važnih gospodarskih vprašanj goji predvsem praktična izobrazba v kmetijstvu, zadrugištvu, mlekarstvu itd.

3. Vsa ta vzgoja naj se izpopolni s kurzi oziroma predavanji za mladeniče in starejše gospodarje.

4. Poleg tega naj se osnuje višja strokovna gospodarska šola (kmetijstvo, vinoreja, živinoreja, gozdarstvo itd.)

Tako bomo postavili zdrav temelj našemu narodnemu gospodarstvu. Pri nadarjenosti našega naroda bomo dosegli uspehe, ki se bodo mogli meriti z uspehi danskega kmeta, ki ima svojo šolo na isti način urejeno. Podali bomo vzor svojim južnim bratom, ki že danes priznavajo nam prvenstvo v organizaciji. Naša lepa zemlja bo vsvetela in izpolnile se bodo besede našega največjega pesnika, Prešerna, ki je želel, da otrok kar ima Slava, naj si v roke sežejo:

da oblast
in ž njo čast,
obilnost bodo naša last.

Tako bo obvladal naš strokovno izobraženi kmet svojo zemljo med alpami in morjem in bo prodajal svoje pridelke za drag denar daleč čez morje. To bo uspeh našega preurejenega kmečkega šolstva.

Z zasedenega ozemlja.

Strašne reči se poročajo. Prav uničiti, iztrebiti, ubiti hoče Lah naš jugoslovanski rod na zasedenem ozemlju. V Gorici so odprli vse laške šole, slovenske pa nobene. Slovenskim trgovcem in obrtnikom jemljejo obrtne liste in kar na kratko zasedajo njihove prostore. Vse slovenske uradnike so odpustili, Sploh pritiskajo na Slovence tako, da bi jih pregnali. Izšla je naredba, da ako hoče Slovenec prodati kako zemljišče, ga ne sme kupiti Slovenec, ampak samo Lah. Najbrže bodo Lahi že kar na kratko začeli izganjati Slovence iz njihovih hiš in z njihovih posestev, dali jim bodo kako malo odškodnino, potem pa beži kamor hočeš. Tako življenje se obeta našemu rodu na zasedenem ozemlju. Goriški magistratni tajnik Vidrig je rekel, da laške oblasti preženejo iz Gorice ves slovenski element in tekem desetih let tudi v goriški okolici ne bo nobenega Slovenca. V Ajdovščini so razpustili občinski svet, ker je protestiral proti prekrščenju ulic. Za vsako malenkost slede najstrožje odredbe in na stotine in stotine naših najboljših mož ječi po zaporih in ječah ali pa so bili odgnani v Italijo in so jih tam vrgli v kaka smrdljiva in nezdrava bivališča, kjer čakajo smrti. Poročajo, da bo te dni na vsem zasedenem ozemlju sledilo nebroj aretacij iz krogov naše narodne inteligence. Zavladal je nečuvven barbarski teror. Podkupljenje, strahovanje in pretnje so na dnevnem redu. Povsodi je zavladalo ogorčenje. Čaša je prekipela, Italija pa je svojevoljno prekinila pomirjenje med Jugoslavi in Lahi. Vso mrzncjo in ves prezir, ki smo ga gojili proti Nemcem in Madžarom, gojimo danes proti njih tretjemu dostojnemu bratu Lah. Naj pomni Italija dobro, da se nismo vklonili pod avstro-ogrsko krutostjo in da ne bomo klonili niti pod laško. Ne strašijo nas niti vešala, niti ječe, niti progoni, niti pretnje. Naš narod se je privadil in bo sedaj še z jačjo energijo delal za svoje preganjane in nerešene brate. Italija bo žela, kar je sejala. — Strašno je divjanje Lahov po Dalmaciji, ker te dežele bi se Lah najraje polastil v vsej celoti. Ljudi gonijo sem in tja, streljajo nanje, ubijajo, odganjajo in mečejo v osudne zapore, tako divjajo, kakor bi bili znoreli. In glejte in čudite se! Laški zavezniki vse to dobro vedo, videli so vse to, vse je dokazano pred njimi, ali nikdo se ne zgane v varstvo zatiranega našega naroda na zasedenem ozemlju! To nam vzbuja nove vznemirjajoče misli, to ne obeta nič dobrega. Trpljenje naše pa prekipeva, konec mora biti kmalu, pošten konec. Ves razsoden svet mora biti z nami in mi vsi, ki trpimo, moramo v boj proti krivici in nasilju in zmagati moramo, potem bo mir na svetu. Proč z brezsrčnimi mogotci!

All ste že plačali naročnino za „Domovino“ za l. 1919?

Politični pregled.

Jugoslavija. Vlada je razpustila občinski odbor v Velikovcu. Gerentom je imenovan vladni koncipist Al. Köchler. — Vojni minister general Rašić je radi boleznii odstopil. — V Beogradu se osnuje nov list kot glasilo JDS z glavnico 3 milijonov kron. — Občinski odbor v Zagorju pri Kozjem je razpuščen. Gerentom je imenovan Anton Blatnik, posestnik v Preski. — Trboveljska premogovna družba je postavljena pod državno nadzorstvo. — Angleški kardinal Bourne je ob priliki svojega potovanja po naši državi obiskal v Djakovu Srošsmayerjev grob. — Švica je priznala kraljestvo SHS. — Na Koroškem so Nemci prekršili premirje in so streljali na naše čete. — Bivši črnogorski kralj Nikola je nevarno bolan. — Laški časopisi napadajo prestolonaslednika Aleksandra, ker se poteguje za naše zahteve po Trstu in ostalem Primorju. — Lahi so opustošili hrvatsko čitalnico v Zadru. — Koncem tega meseca bo vlada predložila Narodnemu predstavništvu prvi proračun naše mlade države. — V Sarajevu se odprli začetkom aprila narodno gledališče. — Ivan Hribar, naš poslanik v Pragi, je odpotoval v Beograd, da poroča vladi o političnem položaju v čeho-slovaški republiki. — Italijanski poslanik pri naši vladi je zapustil Beograd. Odpotoval je na Madžarsko k sorodnikom.

Slavija. Nemški konzul je zapustil Prago. — Na Poljskem že tudi razgrajajo boljše. — Italija je priznala poljsko državo. Poljska vlada je pozvala 600.000 mož v vojake, in sicer letnike 1891, do 1896. — Gdansko, pristanišče v Severnem morju, se po sklepu mirovne konference priklapi Poljski. — Čehi nameravajo v Bratislavi ustanoviti univerzo, ki jo bodo imenovali Wilsonova univerza.

Ostali svet. Nemški delegati za mirovno konferenco pridejo na Francosko konec marca. — V Barceloni na Španskem stavkajo vsi uslužbenci železnic. — Angleška je preklicala vse odredbe glede uvoza surovin. — V Belgiji je bajé izbruhnila revolucija. — Škoda, ki so jo povzročili boljševiški nemiri v Berlinu, znaša več milijonov kron. — Boljševizem se v Nemčiji vedno bolj širi. — V madžarskih šolah se verouk ne podučuje več. — Romunska kraljica je odpotovala po političnih opravkih v London. — Če se bodo nemiri v Nemčiji nadaljevali in širili, namerava antanta sama s svojimi četami napraviti red.

Politične vesti.

— »Neodrešene zemlje.« »Journal des Debats« piše: Kot »neodrešene zemlje« se s strani Italije zahtevajo dežele, v katerih ni niti desetina Italijanov. Italijanskemu ljudstvu se prikriva resnica. To je neugodno za svetovni red, pa tudi za Italijo samo. Vzdrževanje sporazuma med zavezniki in zagotovitev splošnega miru sta mogoča samo na temelju zdravih principov. — Italija pa takih principov ne mara, zato dela ona najbolj proti splošnemu miru.

— **Legionarji.** Mnogo naših zavednih vojakov je med vojno ušlo čez mejo. Pa ne iz strahopetnosti, ker te jugoslovanski vojak ne pozna, pač pa, ker so vedeli, da se bore za krivico in proti lastni svobodi, če se vojskujejo za avstrijskega cesarja in pod okriljem Avstrije, ki je bila največja sovražnica Jugoslovianov. Vstopili so v vrste antantnih čet, deloma pa osnovali samostojne jugoslovanske legije, ki so se borile proti centralnim državam (proti Avstro-Ogrski, Nemčiji, Turčiji in Bolgariji) za zmago pravice in za svobodo svoje jugoslovanske domovine. Naša deželna vlada je sklenila, da se naj pri oddaji državnih služb v prvi vrsti upošteva legionarje, da se na ta način vsaj deloma oddolžimo svojim junakom. Isto velja tudi za legionarje, ki so prostovoljno šli na Koroško braniti našo sveto zemljo.

— **Tako je prav!** Državna vlada je izdala naredbo, po kateri morajo vsa trgovska in druga podjetja v celi Jugoslaviji poslovati in voditi trgovske in druge knjige v slovenskem ali srbohrvatskem jeziku. V svojo službo ne smejo sprejemati uslužbencev, ki niso jugoslovanski državljani. To pa zato, da se pri-

pomore do kruha v prvi vrsti našim ljudem. S to naredbo se odpravlja tudi grda navada, da so celo slovenski trgovci vodili svoje knjige v nemškem jeziku.

— **Zopet Radić.** Kako radi bi ga pustili na miru. Toda on nas ne pusti! V nedeljo se je nenadoma izvedelo, da je Stipko Radić v Ljubljani. Kaj dela tu? Pravijo, da so ga videli, ko je šel v soboto k antantnim generalom, ki se muče v Ljubljani. Gotovo jim je nesel zopet kako spomenico, da zahteva hrvatsko republiko ali Veliko Hrvatsko, ali jugoslovansko republiko ali kaj jaz vem, kakega vraga zahteva. Zdi se mi, da niti sam ne ve, kaj bi rad. Zmešnjavo menda, nemir, revolucijo, daj bi mogel v kalnem ribariti in pa da bi časopisi poročali o njem. To je on napravil, on, veliki Stipko Radić. Hoče republiko. Dobro, dajte ga v Stenjevec (norišnico pri Zagrebu, pa naj tam med sebi enakimi osnuje republiko. V Ljubljano pa naj nikari ne hodi več, sicer jih zna skupiti, kajti pokazali bomo, kako znamo mi Slovenci občevati z narodnimi izdajicami. Že v nedeljo popoldne so se začeli zbirati ljudje, zlasti dijaki, da vidijo tega republikanskega petelina in Radiću bi se bilo slabo godilo, da so ga dobili. Vprašali so portirja »pri Slonu«, če je Radić doma, a na žalost so zvedeli, da je že jutraj odpotoval. Ali se mu je kaj sanjalo? Stipko, svetujemo ti, ostani lepo doma in nikar ne hodi v Ljubljano, ker mi ne maramo niti tebe, še manj pa tvoje republike. Najbolje pa je, da še ti odpotuješ v Brno na Moravsko, da boš delal bratcu Šusteršiču v prognanstvu družbo.

— **Boljševizem.** Angleška vlada je zvedela, da pripravljajo ruski boljševiki revolucijo v Angliji in Indiji. Indijski revolucionarji se nahajajo v Rusiji, da se natančneje podučijo o revolucionarnih sredstvih.

Dopisi.

Pismo iz Kočevja. Velečenjeni gospod urednik. Kar tri številke zaporedoma se že nismo oglašili v Vašem listu — vzrok preobloženost z delom! Pa skušajmo danes zamujeno vsaj deloma popraviti. Predvsem povejmo, da odslej ne boste dobivali od nas poročila le o političnem in narodnem našem gibanju, ampak tudi o družabnem in gospodarskem. S shodi in podrobnim delom smo naše ljudi budili in zbirali ter se jih je končno ogromna večina zbrala pod praporom JDS. Zadnje tedne smo jih pa vzbudili in razvrstili tudi družabno: Sokol, Ciril-Metodova podružnica ter Pevsko in Glasbeno društvo so zagledali te dni na Kočevskem beli dan, Čitalnica pa pri KOJDS že tako obstoji in obsega skoro vse slovensko časopisje. Na čelu vsaktere organizacije stoji mož, ki s svojim imenom in svojo preteklostjo osigurava bodočnost. In ko smo pri tem razvrščanju šteli svoje vrste ter jih primerjali z našimi someščani kočevskega pokolenja, smo čudom ostrmeli: saj nas ni nič manj kot njih samih! Navzlic temu nimamo v nobeni samostojni korporaciji na Kočevskem nobenega svojega zastopnika; da se to ob sedanjih demokratičnih časih in v naši državi ne da več vzdržavati, je jasno.

Ogromna večina Kočevjarjev se je v novi položaj že vživela. Slovensko znajo boljše kot smo sami mislili. Sploh je pa kočevsko ljudstvo jako trezno, gospodarsko prevdarno, nad vse štedljivo in olikano. Pod prejšnjo vlado so bili seveda vsenemško narodno zagriženi, zlasti polizobraženci in pa inteligenca, kateri je to neslo; ti pihajo seveda še danes na ta pihala, zlasti novepečeni Nemškoavstrijci, katerih v mestu kar mrgoli, vendar jim masa ne sledi več. Najbrže bo Nemškoavstrijce kot nadležne in nezanesljive tujce, kot »subverzivne elemente« treba izgnati, učitelje kočevskega pokolenja čimpreje prestaviti, v kolikor niso odpuščeni, tri, štiri občinske odbore pa razgnati, postaviti gerenta in pa prebrskati nekoliko njih mejvojno občinsko gospodarstvo, pa bo mir.

Slovenci v Kočevju zlasti težko pogrešamo družabnega središča in zbirališča v večjem stilu. Vsled tega smo sklenili sezidati

svoj Narodni dom, ne v slogu starih Narodnih domov, ampak kot trgovsko podjetje, ki naj se delničarjem primerno obrestuje. Vinska klet, restavrant, hotel prve vrste, kakoršnega v Kočevju ni, morda tudi prostori za slovensko trgovino, potem pa veliko zborovalno dvorano, telovadnico ter prostore za narodna društva, za javno knjižnico itd., vse po trgovskih načelih, to je naš načrt. Znani naš veleindustrijalec Anton Kajfež je dal veliko-dušno v ta namen na razpolago nad vse krasen in pripraven prostor, vreden kakih 30.000 krón; te dni se sestavi poseben konzorcij, da celo akcijo gospodarsko izvede.

Pa še prihodnjič kaj! Do takrat pa s krepkim jugoslovanskim pozdravom ostajam Vaš zvesti Kočevski dopisovalec.

Dopis iz Bočne. Ni se še popolnoma iztrebil nemčurski duh; vedno še veje po slovenskih vaseh in trgih. Tako n. pr. še ni zapustil tudi Gornjegrajskega g. poštarja Franza Schechel. Šla sem na glavno pošto, da bi dobila »Domovino«, ker iz Bočne ob nedeljah in praznikih ne hodijo po pošto. Jaz bi pa rada čitala tudi ob nedeljah, ker ob delavnikih, nam delavnim ljudem ne dopušča čas, mnogo brati. A, kaj mi je odgovoril g. poštar. Rekel je: »Ali se tako mudi?« In na odgovor, da v delavnikih nimamo časa za čitati, da moramo v nedeljo, mi je odgovoril: »V nedeljah je za moliti, ne pa za brati.« A dragi moj g. Žehel, tudi mi vemo, da nedelja je Bogu posvečen dan, da moramo moliti, ter si pridobivati dušne hrane; a dušna hrana ni samo molitev, temveč tudi dobro čtivo, ki ga mora imeti vsak dober slovenski človek; posebno slovenske liste, kar pa g. poštarju menda čudno smrdi. Da bi imela jaz naročen nemški ali vsaj nemčurski časnik, gotovo bi ga dobila. »Domovina« pa in drugi slovenski listi ga bodejo v oči. Bil je nemčur pred Jugoslavijo, sedaj pa je Jugoslovčan, seveda samo z besedo; v dejanju je še pa zmiraj Šušteršičjanec, to kažejo njegova nemška imena in napisi, ki jih ima na pošti. Ali tudi Vam se ne mudi tako g. poštar. Mislim, da sčasoma bode veter pometel vse nemčurske smeti, ter da bode potem zdrav zrak, v zdravi domovini.

Jugoslovanka

Št. Peter pri Novem mestu. Pri naši občinski aprovizaciji je bilo ves čas njenega delovanja opažati velik nered, pristransko postopanje pri razdeljevanju živih, to pa zato, ker sede v tem odboru ljudje, ki v prvi vrsti skrbe za svoje lastne koristi, potem pridejo še le drugi na vrsto. Že v letu 1916 je pri kontroli prišel kontrolni organ na to, da je zmanjkalo več kvintalov bele moke. Zato je tudi tedanjemu prodajalcu moke poštnemu upravniku in občinskemu tajniku bila moka odvzeta in razdeljevanje izročeno neki tukajšnji trgovki. Vendar se vsled te moke ni vršila nikaka preiskava, kam je izginila, zato je vse to zaspalo in utihnilo. Kljub tej nerednosti pa je okrajno glavarstvo ravno temu nepoštenjakovčju poverilo pobiranje in razdeljevanje špeha in masti. Ker se mu ni nič zgodilo radi zginole moke, je dobil korajžo in v pretečenem letu je zopet zmanjkalo večjo množino špeha in masti v njegovo nenasično malho, med tem ko občinski ubožci jedo že vse leto nezabeljeno in stradajo, da se v nje vidi. Aprovizacijski odbor je dobil pretečeno leto 1000 K od dežele za tukajšnje občinske ubožce. A te podpore dobivajo ljudje, ki se čisto lahko preživljajo iz posestva in pa delomrčne članice Marijine družbe, da si za ta denar kupujejo nakit — zlate verižice itd. Ker se je poleg vsega tega prišlo na nepravilnost še pri razdeljevanju drugega aprovizacijskega blaga, se je v tem smislu vložila pritožba na okrajno glavarstvo, ki pa do danes še ni ničesar ukrenilo, kar nam je uganka — zakaj vendar ne. Kaj pa poreče Narodna vlada k temu — ali je pripravljena napraviti konec takemu početju Šušteršičevih trabantov? Ali smo res v naši občini, kar na

milost in nemilost izročeni tem ljudskim krvosesom?

Nova Štifta Slovenskih listov je še vedno premalo. Kajti pri nas se dobe še ljudje, ki so še vedno naročeni na nemške časopise. Zadnjič je nekdo videl v župnišču na mizi nemški časopis pod naslovom: župnik Ferme Gothard. In kaj še vse počenjajo ta sveti mož. Hujska namreč naše slovenske kmete, naj se izjavijo za bivšega cesarja Korelna, da bi bil še nadalje naš vladar. Proč s takim hujskačem! — Zavedni slovenski Novoštifčan.

Iz Stražišča pri Kranju. V 11. številu »Domoljuba« prihaja neki »gospod« dopisnik opetovano na dan s svojimi »liberalci«. Da, res je, kakor pravi, da so se vodstva strank domenila, da bodo delovala na to, da se njih somišljeniki v teh resnih časih ne bodo osebno napadali, pozabil pa je obenem, da je minila tista stara, nesramna politična gonja, ko so bili še takozvani »liberalci« in »klerikalci«, da imamo danes samo še pristaše JDS ali pa pristaše VLS. Kdaj pa ste čitali kak dopis iz naše vasi o »klerikalcih« ali osebnih napadih na pristaše VLS? In če se je napadalo našega župana in občinski odbor, ali niso to sami Šušteršičjanci, ki zaslužijo še vse kaj drugega, kot samo to in do katerih ne more imeti zaupanja nobeden zaveden Slovenec, pa naj bo katerekoli stranke, saj je vendar dobro znano, njih delovanje v škodo vsem, ki so bili Slovenci in so šli za našim velikim Krekom, o katerem je oče Bašar sam rekel, da bi bilo boljše, da bi nikoli ne bil rojen. To ni laž, kakor pravi dopisnik, da drugega nobeden več ne ve, kakor lagati. S pričami se lahko to dokaže, ki so merodajnejše, kot pa kakšne ženske. In ve se tudi še dokaj drugega, kar se bo dokazalo ob svojem času, ko bodo morali dati Šušteršičjanci svoj račun.

Povejte vendar, kako je bil napaden občinski odbor ob priliki ujedinjenja SHS? Ali je to kaj čudnega, če je bilo takrat med navdušenimi »živio«-klici, slišati tudi klice: »Doli s Šuštarji!« Takrat smo bili samo Slovenci, ne pa »liberalci« in »klerikalci«. Ali je morda to napad, če se je takratni slavnostni govornik celo zahvalil med drugim tudi občinski odboru za udeležbo na sprevodu, dasi so nekateri teh mož težkih nog prišli na slavnostni prostor? Bolelo je pač te moze, ko so videli sadove Krekovega dela in polomijo Šušteršičeve izdajalske politike, za katero so slepo drveli. To je njihovo plačilo! Kar se tiče škode po vojaštvu, naj bi pa župan dal na vprašanje vsaj pojasnilo. Kako pa to, da je v drugih občinah to že urejeno? Sicer pa oče Bašar menda še vedno upa, da bo Šušteršič od mrtvih ustal, ter da bodo on in njegovi zvesti delali, kar bodo zopet hoteli, kakor preje. Celu glave so začeli zopet dvigati in se udajati prejšnji prevzetnosti. Pa le potrpite, plačilni dan pride in tudi vae pomeče metla med smeti, k Šušteršičju.

In glede mašinista? Med vojno je šel na prvo besedo kamor je bilo treba, saj je bil vendar zato oproščen, kakor hitro pa je vojna minila, je pa na vprašanje »če« bi lahko prišel rezat slamo, rekel: »Nikamor več, raje doma za pečko ležim!« Ali še več France? Če mašiništ o željenem času ne more priti iz kakršnegakoli vzroka, naj se vendar dostojno opraviči, ne pa še vedno s tisto prevzetno nizkostjo in nadutostjo odbije.

Sicer pa, gospod dopisnik, ali ste morda sami Šušteršičjanec, da se tako potegujete za te ljudi? Čudno, pa še celo v »Domoljubu« jih zagovarjate, v listu, ki ga je g. župnik Šarc, ki je tudi Šušteršičjanec, ob tistem času, ko se je Šušteršičeva stranka ločila od VLS nesel za vse naročnike, ki so ga dobivali v župnišču, nazaj na pošto, da bi, kakor je menda mislil, mesto »Domoljuba« razširil »Resnico«, kar mu pa ni uspelo, frazen pri občinskem odboru. Pa naj vam bodo Šušteršičjanci še tako pri srcu, krivic in neumnosti, kar so jih ti napravili v naši občini, pa ne moremo nikoli pozabiti. Sicer pa ne mešajte še bolj

te stvari, že itak dovolj »smrdi«. Čemu očitate »liberalcem« nelojalnost, ko pa sami nistaro gonjo? Kdaj, dokažite vendar in stvarno ste še pomedli pred seboj, ter zopet uganjate razkrijte, se je na kakem shodu JDS v naši vasi ščuvalo in zabavljalo čez VLS stranko. Vedno smo poudarjali prosto voljo vsakogar, ter da nam je ljubih 10 dobrih in značajnih pristašev kot pa 100 omahljivcev.

Neki drug dopisnik kaj neokusno veže otrobe o delavcih in hvali samega sebe. Ali ste bili vsa vojna leta samo zato doma, da ste delali kupčije in dobičke? Skrb za delavce je bila vendar vaša prokleta dolžnost in tudi korist, poglejte malo pred vojno! No, prav, vsa čast vam, a lastna hvala, cena mala. Šitarji marsikaj drugače govore in vedo, in enkrat je malo, malo manjkalo, da ti gospodje Šušteršičjanci niso »frčali«. Pretkanost je koristna lastnost in dobro je imeti v službi človeka, ki je zvit. A včasih pa vendar tudi udari čez te gospode in udrihne čez »farje« kakor sam pravi. Čemu to, raje naj bi molčal in ne pljuval v skledo iz katere je. Ni lepo!

Sicer pa na napade na »liberalce«, ne bomo več odgovarjali, ker držali se bomo načela: »Če jaz spoštujem tvoje prepričanje, smem zahtevati, da tudi ti spoštuješ moje!«
Vašč n.

V Rog. Slatini se je ustanovila poveljom nedavnega, sijajno uspelega javnega shoda JDS prva krajevna organizacija v Rogoškem okraju. Dne 16. t. m. se je vršil ustanovni občinski zbor, ki si je izvolil sledeči odbor: predsednik Vinko Žurman; podpredsednik Miloš Verk; tajnik Egidij Sigl, namestnik Oroslav Kušec; blagajnika Janez Brežnik in Janez Ferlež. Odborniki: Al. Anderlič, Fr. Beg, Jakob Berk, Lovro Corlin, Ant. Debelak, Vlad. Fabijani, Mar. Gaudetova, Mirko Klemen, Mart. Lesjak, Ant. Lubej, Vinko Nerat, Jernej Pelko, Antonija Voršičeva, Jos. Žumer in Janko Žurman. — Nova organizacija obsega vseh 11 občin svetokriške nadžupnije. Za Kostivnico, Rogatec (skupno s Št. Florjanom in Sv. Rožom) ter za Zetale se obetajo samostojne krajevne organizacije. — Torej se tudi v tem kotu naše domovine dela dan.

Iz Kočevske Reke. Dolili smo k že obstoječi nemški šoli slovenski razred za naše otroke. Toda župnik Kraker hoče kot katehet ta razred očitno razgnati. Iz slovenskih otrok zbija burke, jih zmerja z osli (>Koko!«), ker so se vpisali v slovensko šolo, krščanskega nauka jih pa sploh ne uči, češ, da ne zna slovensko. Otroci hodijo jokaje domov in se kar boje iti v šolo. Prosimo našo vlado, naj napravi red! Pripominjamo, da je to isti Kraker, ki je preteklo poletje ob času birme dal narediti našemu knezoškofu pri njegovem odhodu napis na slavolok: »Pot v Jugoslavijo« ter ga izročil s tem kočevskemu javnemu zasmehovanju. Dne 23. februarja t. l. je javno raz prižnico pozival Kočevarje, naj vlog na vlado ne delajo slovenskih, ampak nemške, ter se izrazil, da gre on rajši v Nemško Avstrijo ko pa bi slovensko pridigoval. Kočevarji sami žele, da bi se ga čimpreje znebili; da pa mi ne maramo za hujskača in zaničevalca naših otrok, je jasno. Želimo si slovenskih učiteljev in strpljivih duhovnikov!

Št. Rupert na Dolenjskem. Decembra meseca 1918 je umrl naš župnik Mrvec. Zvedeli smo, da se misli to mesto oddati Petru Natlačenu, kaplanu v Št. Petru pri Ljubljani, ki je 20. januarja, predno je bilo mesto župnika razpisano, že tudi na javni dražbi kupil za 10.000 kron različnega gospodarskega orodja po rajnem župniku Mrvecu. Ker pa smo dobili iz Metlike, kjer je bil kaplan Natlačen dalj časa, o tem možu zelo slaba poročila, smo poslali k škofu depuicacijo 4 mož — od vsake stranke po 2 moža —, ki naj izprosijo, da se Natlačen ne imenuje župnikom v naši fari. Sklicevali smo se na sporočila iz Met-

itke. Skof nam je sicer pritrđil, pripomnil pa je, da se je Natlačen v Ljubljani poboljšal in da naj se obrnemo s prošnjo na novomeški kapitelj, ki da je merodajen za nameščenje. Takoj drugi dan smo poslali 3 moše k proštu in dvema kanonikom v Novo mesto. Povdarjali smo, da smo že pod Štrajharjem dosti trpeli ter prosili, naj nam da župnika Bajca iz Št. Janža, ki je tudi kompetiral za to mesto. Bajca dobro poznamo. Mož je Krekovega duha, medtem ko je Natlačen hud šuštercijanec.

In končni uspeh? Župnikom v Št. Rupertu je imenovan — Peter Natlačen. Tako se upošteva volja in želja naroda v današnji demokratični dobi, toliko zaleže ljudski glas — v svobodni Jugoslaviji. V fari vlada velika nevolja proti nameščenju. Ali cerkvene oblasti ne marajo miru med ljudstvom?

Iz Livolda pri Kočevju. Učiteljica na slovenski šoli podučuje naše otroke v nemškem jeziku. Ali je to slovenska šola? Zakaj se nam ne da slovenskih učiteljev? Pravijo, da Slomškarjev ni, »Zvezarjev« pa da ne marajo dati, da ne bo JDS na Kočevskem premočna — ali je to narodna politika? — Več staršev.

Stari trg pri Ložu. Naša podružnica Slovenske kmetijske družbe je imela dne 23. svčana t. l. svoj redni občni zbor. Ugotovilo se je, da šteje podružnica sedaj 350 članov, dočim jih je štela pred enim letom le 120. To je znamenje, da se je poživila stanovsko-kmečka organizacija.

Sklenila se je naprositi glavno družbo, da ista vse stori za uvoz in dobavo umetnih gnojil, ker nam jih zelo primanjkuje. Posledica vojne grozote se kaže tudi pri nas, akoravno se niso lesketali bajoneti, in grmeli topovi. Vsled pomanjkanja delavcev je bila zemlja slabo obdelana, in kar je pa še najhuje za itak sestradano našo kraško zemljo, ker ni bilo gnoja. Može, hišne gospodarje in kmetske delavce so poslali v strelske jarke, doma ostalim gospodinjam so pobrali še živino, tako so ostale kmetije neobdelane in polja nepognojena. Zato ni čuda, da nam primanjkuje potrebnega vsakdanjega živeža. Vsled tega se prosi Slov. kmetijska družba in vse merodajne oblasti, da nam pomagajo za zboljšanje kmetskega stanja.

Dalje so se sklenile sledeče resolucije:

1. Ker dela našemu polju in gozdovom divjačina velikansko škodo, naj se divjačina kolikor mogoče zatre. Lov naj bo vsakomur prost.

2. Ribji lov v občini naj bi bil občinski in ta naj ga odda posameznim podobčinam (Občnemu zboru se zdi krivica, ker ima do vseh vodá v občini in v cerkniškem jezeru izključno pravico do ribolova samo tukajšnji nemški grajščak.)

3. Od skupne vlade se zahteva izenačenje cen za govejo živino po celi državi.

4. Ker nima starotrška občina do sedaj še nobenega sejma, se sklene, naj podružnica deluje nato, da se izposluje po eden ali dva sejma za našo občino.

5. Doplačilo mesa od strani države se občnemu zboru ne zdi pravično, meso naj tisti plača, kdor ga uživa.

Iz Dola pri Ljubljani. Podpisana krajevna organizacija JDS v Dolu nima veselja, da bi se prerekala z našim g. kaplanom Urhom radi tiste pustne klobase v »Domoljubu« z dne 6. marca 1919, ki jo je potrdil s svojim podpisom in jo obenem pozabil »zašpinit«, ker menda sam ne ve kaj bi rad.

Ker se je pa obregnol ob pristaše JDS v Dolu, ne da bi ga bil kdo k temu pozval, odklanja podpisana organizacija vsak pouk o Jugoslovanstvu od njegove strani. Pač pa priporoča krajevna organizacija g. kaplanu Urhu, naj glede v prvi vrsti na to, da pošteno okrtlačí samega sebe in svoje pristaše, kolikor misli, da jih ima, da zgine šuštercijanstvo iz njih src. Kako se je g. kaplan pripravljaj za Jugoslavijo, imamo prav žalostne dokaze za njegovo slovansko čustvo, ko

se je tik pred smrtjo rajne Avstrije v potu svojega obraza trudil, da bi privadil dekleta blažene nemščine. Saj mu je gotovo še v spominu »nemški« izlet z omenjenimi dekletki na Vrhniko in »prüfunga« iz nemščine, ko je povabil svoje šuštercijanske kolege. Še sedaj se čutijo posledice njegovega poučevanja, ker dotične osebe pišejo še sedaj svoj pristni slovenski priimek z nemškimi črkami. Bog vedi, kaj je g. kaplan s tem mislil! Pa ne, da bi si bil vbil v glavo, da bodo Prusi premagali cel svet in potem preplaviti celo Slovenijo in seveda tudi vas Dol. K naši sreči se to ni zgodilo!

Kadar se bo g. Urh oprostil vezi šuštercijanstva, takrat bomo malce mislili, da je njegovo čustvo res slovansko, preje pa nam ni mogoče!

Krajevna organizacija v Dolu želi z občani mirnega delovanja in ne zasleduje namena, da bi se med sosedi napravljale zdražbe, ker si nikdo ne želi tistih predvojskih časov, ko je bilo ljudstvo nahujskano od raznih šuštercijancev, da se je prepiral brat z bratom.

Ker smo mnenja, da g. Urh ni za to tu, da bi delal med občani zdražbo, mu svetujemo, naj bolj doma ostaja, in naj ne šviga tako pogosto od ene hiše do druge, od ene prijateljece do druge.

Krajevna organizacija JDS v Dolu,
dne 10. marca 1919.

Gospodarstvo.

Semenski krompir. Slovenska kmetijska družba je kupila več vagonov semenskega krompirja prav dobre vrste ter ga bo oddajala svojim udom za spomladno saditev. Krompir je dobre slavonske vrste, in sodeč po prejšnjih poskusih je primeren tudi za krajevne razmere v Sloveniji. Domačega, posebno kranjskega krompirja je danes za seme težko dobiti, vsled česar si moramo pomagati z uvozom tega semenskega gomolja. Priporočati je vsem kmetovalcem, naj posade vsaj nekaj tega tujega krompirja ter poskusijo kako bo uspeval pri nas. Prodajalec nam zagotavlja, da je ta krompir »Imperator«, ki je znan kot izborna vrsta. Oddajal se bo le udom Slovenske kmetijske družbe in sicer naložen v vagonih brez vreč po 90 kron za 100 kg, v vrečah pa po 100 K za 100 kilogramov. Podružnice ali županstva, ki ga hočejo naročiti po cele vagonne, naj brzojavno prigrasijo svoja naročila, ker je že v prihodnjih dneh pričakovati dohod tega blaga.

Koliko bo stala pšenica? Efektivni stroški za pridelavo pšenice bodo znašali pri posetvi 100 kg semena približno toliko: 4 vprege, za dvakratno oranje, vlačenje, setev in vožnjo po 300 K = 1200 K. (Konjska vprega se računa vedno za deset težakov, ker na polju par konj tudi opravlja posel 10 delavcev) 100 kg semena z dobavo 180 K, 200 kg superfosfata z dobavo in gnojenjem 200 K, žetev (5 težakov) 150 K, mlačva in spravljavanje 100 K; davek, zavarovanje itd. 200 K. Skupaj 2030 K. — Povprečni pridelek znaša pri nas po stat. in izkušnji 6 q na 1 q semena ter bo v tem senčaju (2030 : 6) stal producenta 1 q pšenice 338 K 83 v!! Pri tem pa še ni vračunan dobiček gospodarja niti obrestovanje kapitala, ki ga reprezentira njiva, niti ne splošni upravni stroški gospodarjevi. Napram temu bo stal kilogram moke v trgovini, če se zopet računa z dnino po 30 K mletev, dobiček mlinarja in trgovca, okoli 6 K — kar tudi odgovarja ceni pšenice, ki nam pride iz Amerike! Kdo tu draži? Poljedelec ne, ker se po gorenjem računu vidi, kakšni so pridelovalni stroški. Delavec tudi ne, ker on za svoje 12 do 14urno delo na polju računa samo toliko, kot organiziran delavec za svoje osemurno delo. Mlinar in zlasti trgovec imata ogromne režije. Tu torej ne more biti pravega govora o draženju. Višina cen samo odgovarja masi krožečega,

malovrednega denarja. — Proti tem cenam, ki izgledajo naravnost praviljično visoke, se upiramo vsi, ne samo konsument, marveč tudi trgovec in poljedelec, ker take cene niso zdrave. A znižati te cene more le modra uprava, toda ne z avstrijskimi policijskimi odredbami, marveč s pometno finančno politiko, s sistematičnim, resnim in doslednim delom za znižanje cen v vseh vrstah in z istodobnim saniranjem valute.

Agrarna reforma. Za izvedbo agrarne reforme se bo v Beogradu osnoval posebni, neodvisni državni urad ali celo posebno ministrstvo.

700 vagonov semena za SHS. Te dni je prispelo na Reko 700 vagonov semena, ki ga je odstopila Amerika kraljestvu Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Dar angleških farmerjev Srbiji. Društvo angleških farmerjev v Londonu je darovalo Srbiji 4000 komadov junic, 3000 komadov prašičev in 100 bikov. To je vredno 3 milijone kron.

Cene vina v Trstu. Dalmatinsko vino se je prodajalo doslej po 10 K liter. Zadnje dni pa so pripeljali iz Italije precej vina, ki ga prodajajo po 4 K liter. Dalmatinsko vino je zadel s tem velik udarec in je izvoz onemogočen.

Zemljedeljska visoka šola. V jesen se preseli višja gospodarska šola iz Križevca v Zagreb ter se preosnuje v zemljedeljsko visoko šolo. Ta visoka šola bo za razvoj naše g. kmetijstva velikanske važnosti. Gospodarstvo.

Tedenske vesti.

Shodi, oziroma občni zbori JDS, dne 23. t. m. Prihodnjo nedeljo dne 23. t. m. se vrše sledeči shodi, oziroma letni občni zbori Jugoslovske demokratske stranke: pri Sv. Gregorju (Dvorska vas), v Dolu pri Hraštniku ob 5. popoldne, v Sevnici (ustanovni občni zbor). Nadalje imata krajevni organizaciji za šentjakovski okraj (ob 10. dopoldne v Narodnem domu) in za šentpeterski okraj (ob pol 10. dopoldne) letni občni zbor.

Krajevna organizacija JDS v Št. Vidu nad Ljubljano priredi v nedeljo, dne 23. marca, ob 3. popoldne pri ge. Cirman v Št. Vidu izvanredni občni zbor z glavno točko sporeda: Volitev izvrševalnega odbora. Odbor vabi vse člane in članice, da se zanesljivo udeležijo shoda, ker slede še tudi druge aktualne točke. Tudi vsi oni, ki nameravajo še pristopiti in voliti, so dobrodošli.

Javno predavanje v Brežicah. V ponedeljek, dne 24. t. m. bo predaval v Brežicah g. Branimir Kozinc iz Ljubljane o junaški srbski zgodovini. Začetek ob 8. zvečer. Brežičani in okoličani, udeležite se v velikem številu predavanja, ki obeta biti zelo zanimivo. Upoznavajmo svojo zgodovino!

Narodno-socialna zveza. V soboto, 15. t. m. zvečer ob 8. uri se je vršil v društvenih prostorih v Narodnem domu v Ljubljani zbor delegatov Narodno-socialne Zveze. Zbor je bil izredno dobro obiskan, dokaz, da je prodrlo zanimanje za to našo strokovno organizacijo v vse proletarske sloje našega naroda. Živahne debate so se zlasti vneto udeleževali zastopniki našega delavca iz pokrajine. Pri volitvah je bilo enoglasno izvoljeno dosedanje vodstvo: Predsednik Juvan, prvi tajnik Tavčar in prvi blagajnik Zupan. V nedeljo, 16. t. m. pa je bila na istem mestu glavna supščina N. S. Z. Dvorana je bila polna in navzoči so z velikim zanimanjem poslušali temeljite referate. O delavskem strokovnem gibanju je govoril zvezin tajnik Ivan Tavčar, o socialni zakonodaji in politiki je v nad eno uro trajajočem zelo zanimivem govoru poročal dr. Ravnihar, o ženi v delavski organizaciji je referirala Manica Komanova, o delavski mladini pa Ivo Peruzzi. Pokazala se je potreba, da ima zveza svoje glasilo in da se izdajajo brošure narodno-socialnega značaja. Zato se je ustanovila Narodno-socialna tiskovna zadruga, ki prične takoj s 1. aprilom z izdajanjem tednika »Narodni socialist«. Narodno-socialni Zvezi, ki ji je bilo za časa

vojne kot narodni organizaciji in kot taki »državi nevarni« vsako delovanje onemogočeno, pa je zato začela ob rojstvu naše svobode s tem živahnijšim delovanjem ter je v dobi štirih mesecev dosegla tako krasne uspehe, želimo, da se razširi po vsej naši svobodni domovini ter organizira v svojem okrilju vse naše narodno-zavedno in do sedaj še neorganizirano delavstvo.

Slovensko pevsko društvo »Ljubljanski Zvon« v Ljubljani priredi svoj prvi letošnji redni koncert dne 4. aprila t. l. v veliki dvorani Uniona. Kot solist sodeluje odlični prvi tenorist zagrebške opere g. Josip Rijavec, na klavirju ga spremlja kapelnik Narodnega gledališča g. Janko Ravnik. Na sporedu so moderni solospjevi, najlepši moški in mešani zbori iz novejšje zborovske literature.

Čebelarjska podružnica za Poljansko dolino ima v torek, dne 25. sušca 1919 pri Anžonovcu v Srednji vasi občni zbor. Čebelarji, udeležite se ga v največjem številu! Predsednik.

Kaj hočemo, česa nočemo. Pod tem naslovom smo priobčili nekaj najkočljivejših težnj kmetijskega stanu. Gospod ravnatelj Piro se čuti užaljenega in priobčuje vsled tega v »Kmetovalcu« pod istim naslovom ono istino, kakor mi. V našem članku ni bilo le »marsikaj resničnega«, marveč »prav vse«. Bilo je dejstvo preteklih dni in le hvaležni smo, da je gospod ravnatelj tudi nečitateljem »Domovine« pokazal naš trn v peti. Kar se pa njegove osebe tiče, naj gospod ravnatelj oprostí nerodnosti! Ne njemu, temu-č kruti upravi bivše klerikalne stranke in njenim naslednikom je veljala naša zahteva. Biti nočemo osební, zato tudi nismo imenovali one gospode, ki so premovali »bike in teleta«. O gospodu ravnatelju pa imamo najboljše mnenje, vemo, da je bil žrtev razmer. Z imenovanjem njegove osebe smo hoteli re poudariti krutost pristranstva, ki je segala tako daleč, da bivši voditelj vsega našega kmetijstva, oče »Kmetovalca« niti glasno sopsti ni utegnil. Sicer pa o priliki več osebno. — V boju za kmetisko neodvisnost.

S. L.

Pri poverjeništvu za socialno skrbstvo se množe slučají prošenj za izvanredne podpore. Opozarjamo, da se poverjeništvu odslej ne bo več oziralo na take prošnje, ker je preobloženo z drugim delom. Vse take prošnje je odslej vlagati pri pristojnem okrajnem glavarstvu, oziroma mestnem magistratu.

Državna posredovalnica za delo, podružnica za Ljubljano in okolico. V preteklem tednu (od 9. marca do 15. marca 1919) je iskalo delo 141 moških in 68 ženskih delavnih moči. Delodajalci so iskali 233 moških in 70 ženskih delavnih moči. Posredovanj se je izvršilo 77. Pri vseh podružnicah Državne posredovalnice za delo je od 1. januarja 1919 do 15. marca iskalo delo 3367 delavnih moči, delodajalci so pa iskali 3167 delavcev. Posredovanj se je izvršilo v tem času 703. Delo iščejo pisarniške moči (172), trgovski uslužbenci (118), sluge, tov. delavci (176), služkinje, mizarji, kolarji, ključavničarji, kovači, zidarji, tesarji, pleskarji, čevljarji, krojači, peki, mlinarji, mesarji, rudarji, naktarji itd. V delo pa sprejme posredovalnica davčne praktikante, delavce za v tovarno za čevlje, tesarje, zidarje, krojače, šivilje, služkinje, mlinarje in razne druge obrtnike.

Nedeljski počitek za pismonoše se je uvedel v Ljubljani 16. t. m. Dostavljala se bude le ekspresna pisma.

Škatljica vžigalic 2 kroni. V Zagrebu prodajajo škatljice vžigalic po 2 kroni. In prodajalec še dostavi: samo iz prijaznosti jih vam dam, ker vžigalic bo kmalu zmanjkalo. Dolžnost vlade je, da napravi konec takemu odedu.

Nesrečna ljubezen. V sredo, 12. t. m. se je zastrupil v nekem hotelu Ivan Gorjan, trgovec iz Maribora. Že prejšnji dan je tožil, da ga je pustila ljubica in dala roko drugemu. Na nočni omarici je pustil listič z bilježko, da ga goni v smrt nesrečna ljubezen.

Zločin. V Zagrebu je nek tovarniški delavec pred nekaj dnevi zapazil kose mesa, ki so plavali v potoku. Misli je, da je goveje meso, toda ko je potegnil kose iz vode, je videl, da so človeške noge brez stopal. Policija je preiskala okolico in našla v bližini tovarne za katran še druge ostanke ženskih nog. Omenjeni delavec je bil že par dni preje našel v istem potoku krvavo žensko srajco in kose mesa. Ker ni vedel, da je človeško meso, je pustil, da je vse skupaj odnesla voda. Policija preiskuje dalje, da odkrije ta strašen zločin.

Prošnja. Kdo iz Rusije vrnivših se vojnih ujetnikov ve kaj poročati o mojem možu Mihaelu Pospel, ki je bil pred letom dni, odkar je zadnjič pisal, v Malinovki, Harkov — gorodski vodoprovat — naj blagovoli proti vrnitvi stroškov naznaniti njegovi ženi Tereziji Pospel, posestnici v Petrovčah pri Celju.

Raznoterosti.

* **Južna Afrika je najmanj trpela med vojno.** Norveški podkonzul Kittleson, ki se je vrnil iz Johannesburga, poroča, da Južna Afrika je najmanj trpela med vojno. Živil je bilo dovolj, promet pa se je še pomnožil in je dovoz iz Zjedinjenih držav narastel za 100 odstotkov, izvoz tja pa za 300 odstotkov.

Leteči policaji. Še v zraku ne boš pred njimi varen. V različnih detektivskih in kriminalnih romanih smo še brali, kako so tatovi in drugi zločinci pobegnili v zrakoplovu, detektiv pa z aeroplanom za njimi. Morda ne bo dolgo, ko bomo sami videli take dirke v zraku, kinematografi bodo ob kredit in časopisi bodo poročali: »Stražnik X. je aretiral nevarnega in vlomilca Y. 2000 metrov nad Triglavom.« V Novem Jorku v Ameriki so že ustanovili zračno policijo, ki obstoji za sedaj iz 150 mož. Ta policija bo imela v prvi vrsti stražno službo nad pristanišči in bo poročala, če bi kje nastal ogenj. S policijo »na zemlji« bo v zvezi potom brezžičnega telefona.

Kje je najhujši mraz na svetu? Kadar je pri nas mraza le nekaj stopinj pod ničlo, si že manemo roki in ušesa, da si jih ugrejemo. Naš mraz pa ni prav nič hudega. Na Švedskem ni nič nenavadnega mraza 40 do 50 stopinj pod ničlo. V severno-vzhodni Rusiji pade toplomer velikokrat na 50 stopinj mraza. Najhujši mraz je pa v Sibiriji, kjer so imeli mraza tudi že 69,8 stopinj pod ničlo. Pri nas si še predstavljati ne moremo, kakšne so posledice tolikega mraza. Živo srebro postane trda kovina, ki se da rezati in tolči kakor svinec. Železo postane krhko in se drobi kakor steklo. Moker les postane trd kakor železo in se ne da cepiti. Čudno je, da prenašajo živali in rastline tako hud mraz, ne da bi mu podlegle.

* **Beg po zraku.** V Monakovem na Bavarskem je ob priliki zadnjim nemirov streljal mesar Alojzij Linder na ministra Auerja ter ga težko ranil. Ranil je tudi dva poslanca, enega pa ubil. A to so Janes tako vsakdanje stvari, da bi o tem niti ne poročali, če bi ne bilo v vsej stvari nekaj romantike. Policija ga je namreč hotela aretirati, on pa ji je ušel — v eroplanu na Rusko.

* **Za kinematografe.** V Zagrebu nameravajo osnovati s kapitalom enega milijona kron veliko tovarno za izdelovanje kinematografskih filmov (slik). V današnji dobi kinematografov se bo to podjetje gotovo obneslo.

* **Pisatelj umrl vsled gladu.** V Petrogradu je umrl znan ruski socialni pisatelj Danilevski — vsled gladu. Danilevski je bil znan tudi kot zgodovinar zlasti v Nemčiji, Franciji in Angliji. Pač žalostno za boljševisko vlado, ki pravi, da deli pravico, pa pusti, da najboljši ljudje vsled gladu umirajo.

* **Cene v Parizu.** Glasom poročil časopisov stane v Parizu najelegantnejši plašč 98 frankov, bluza 10—12 frankov, fin žepni robec 6 frankov, cela elegantna moška obleka 120 frankov, moška srajca 6 frankov, klobuk 13 frankov, rokavice iz kože 3 franki, čevlji 20—40 frankov. Srečni Francozi,

ki jim ni treba hoditi v razdrapani obleki in raztrganih čevljih!

Preustroj orožništva na vsem ozemlju kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev je dovršen. Orožniški zbor se deli v šest brigad. V Beogradu so nameščeni trije bataljoni, v Sarajevu 3, v Zagrebu 3, v Ljubljani dva, v Skoplju dva in v Splitu eden.

* **Gledališče v Skoplju.** Državna vlada je votirala 200.000 dinarjev za gradbo gledališča v Skoplju.

* **Španska bolezen.** Na Francoskem španska bolezen še vedno ni ponehala. V Parizu je prošli teden umrlo na tej bolezni 358 oseb.

V razvedrilo.

Iz gledališča. Ravnatelj: »Ze zopet hočete sto kron predajma? Kaj pa če umriete, predno zaslužite ta denar?« Igralec: »O, gospod ravnatelj, tako nesramen pa nisem. Kaj takega še nisem napravil nikomur!«

Pravi vzrok. Mojster: »Naznanim vam, da vas s prvim odslovim.« — Pomočnik: »Kaj sem pa storil?« — Mojster: »Prav ničesar niste storili, in to ravno ne gre!«

Iz veteranskega društva. Martin (na zborovanju pri volitvi predsednika): »Tovariši, čevljarja ne miarimo za predsednika, kajti ta bi nas pri vajah neprestano gonil, da čimpreje raztrgamo podplate.«

Dobra kuharica. Znanec: »No, kako je kaj izpadlo prvo kuhanje naše mlade so-proge?«

Mladi soprog: »Izvrstno! Izkuhala je močnik, pa smo z njimi nalepili tapete v našem novem stanovanju.«

Sreča v nesreči. Mlad par se pelje v avtomobilu k poroki. Med potjo se avtomobil prevrne.

Nevesta (po prvem strahu): Kje pa je moj ženin?«

Šofer: »Pod avtomobilom, ki leži na njem.«

Nevesta: »Hvala Bogu, mi vsaj ne more pobegniti.«

Listnica uredništva in upravnništva. Pretečeni teden razposlali smo vsem onim naročnikom, ki za letos še niso plačali naročnine, opomine s položnicami. Med tem so nekateri že plačali naročnino, vsled česar naj shranijo položnice za plačilo pozneje. Vse one pa, ki naročnine še niso poravnali pa prosimo, da to nemudoma storijo, ker bomo sicer primorani s koncem marca jim list ustaviti.

Odgovorni urednik: Emil Vodab.
Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani

Izdaja: Konsorcijski »Domovine«.
Izhaja vsak petek.
Naročnina za tekoče leto 12 K, za pol 6 K.
Posamezna številka 30 vinarjev.
Uredništvo in upravnništvo:
Sodna ulica št. 6, prtiličje desno.
Inserati po dogovoru

Odvetnik
Dr. Josip Lavrenčič
ima svojo pisarno
v Ljubljani, Dalmatinova ulica št. 5.

 Sadjevec,
 vino
 in
 kislo vodo
 razpošilja
A. OSET p. Guštanj.

Delniška glavica: K 30,000.000. **Jadranska banka Podružnica Ljubljana.** Rezerve: okrog . K 10,000.000.
Centrala: TRST. — Podružnice: Dubrovnik, Dunaj, Kotor, Metkovič, Opatija, Split, Šibenik, Zader, Ekspozitura Kranj.

Sprejema:

Vloge na knjižice.
Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. — Rentni davek plača banka iz svojega.

Kupuje in prodaja:

Devize, valute, vrednostne papirje itd.

Eskontira:

Menice, devize, vrednostne papirje itd.

Izdaja:

Ceke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

Daje predujme:

na vrednostne papirje in na blago, ležeče v javnih skladiščih. Daje trgovske kredite pod najugodnejšimi pogoji.

Prezema:

Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov:

JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani.

Delniška glavica . K 10,000.000.—
 Rezervni fondi . . . K 2,000.000.—

Podružnice:

v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici (t. č. Ljubljani) in Celju.

Sprejema

vloge na knjižice in na tekoči račun.

Nakup in prodaja vseh vrst vrednostnih papirjev, deviz in valut. Vnovčevanje kuponov, izžrebanih zastavnih pisem in obligacij.

Nakazila in kreditna pisma.

Borzna naročila.

➡ Promese ➡
k vsakemu žrebanju.

➡ Posojila ➡
na vrednostne papirje.

Eskontovanje menic.

Sprejemanje

vrednostnih papirjev v hrambo in oskrbovanje.

Stavbeni krediti.

Aprovizacijski krediti.

Poslovnica

avstrijske državne loterije.

Največja slovenska hranilnica! Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica števil. 3,

je imela koncem leta 1918 vlog K 80,000.000
 in rezervnega zaklada „ 2,500.000

➡ Sprejema vloge vsak delavnik. ➡

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Hranilnica je pupilarno varna.

Dovoljuje posojila na zemljišča in poslopja proti nizkemu obrestovanju in obligatornemu odplačevanju dolga.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

2%

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1,100.000.

Hranilne vloge K 42,000.000.

Ustanovljena leta 1881.